

Positiv atferdsstøtte som metodisk tilnærming for å forebygge og redusere bruk av makt og tvang

Oppdateringskonferanse om rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemming Vrådal 12. – 13. og Lyngdal 19. – 20. oktober 2017

v/Eivind Mikkelsen, veiledningsteamet i EFF – enhet for funksjonshemmede, Sandnes kommune og Georg De Lange, voksenhabiliteringen Sørlandet sykehus

Tema

- Hva er Positiv atferdsstøtte (PAS)
- Positiv atferdsstøtte på tre nivåer
- Positiv atferdsstøtte, en faglig revolusjon eller en faglig utvikling?
- Positiv atferdsstøtte som ramme og verdigrunnlag for miljøarbeidet:
 - Kvalitetssikring av tjenestene
 - Aktiv støtte
 - SPELL
- Positiv atferdsstøtte som metodisk tilnærming for å forebygge og redusere utfordrende atferd:
- Eksempler på bruk av Positiv atferdsstøtte for å forebygge og redusere bruk av tvang fra Rogaland og voksenhabiliteringen Sørlandet sykehus

Hva er Positiv atferdsstøtte?

- Positiv atferdsstøtte (PAS), på engelsk Positive Behaviour Support (PBS), er et **verdi- og metodemessig rammeverk** for å **forstå, forebygge og redusere utfordrende atferd** hos tjenestemottakerne med mål om at disse skal **oppnå meningsfulle liv og sikres aktiv deltagelse i relasjoner, aktiviteter og i samfunnet**.
- Bygger i Europa verdimeessig på:
 - Personsentrerte humanistiske verdier
 - Den europeiske menneskerettighetserklæringen og FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne.
 - Normaliserings-, inkluderings og myndiggjøringsideologi

Hva er Positiv atferdsstøtte forts.?

- Bygger metodemessig på anvendt atferdsanalyse, utvidet funksjonelle analyser og andre evidensbaserte/vitenskapelige metoder.
- Kan vise til omfattende forskning av effekt på økt deltagelse og reduksjon av utfordrende atferd.
- Kan være er rammeverk for miljøarbeidet med ALLE tjenestemottakere med funksjonsnedsettelse.

Bakgrunn for Positiv atferdsstøtte

- Positiv atferdsstøtte har sine røtter tilbake til 80- tallet, da fagpersoner og forskere vi USA begynte å utvikle og forske på en «ny» tilnærming ovenfor personer med utfordrende atferd.
- Tilnærmingen ble utviklet av ulike grunner:
 1. Større fokus på borgerrettigheter i USA
 2. Ønske om et alternativ til overdrevet fokus på konsekvensbasert tilnærming i atferdsanalytisk behandling av utfordrende atferd
 3. Som en reaksjon på utstrakt bruk av inngripende, straffende behandlingstiltak i atferdsanalytisk regi

Positiv atferdsstøtte forts.

- Utviklet seg videre utover 90 og 2000- tallet til å **vektlegge forebygging, forskningsbaserte praksis, databasert beslutningsprosess, teamarbeid** og andre tiltak som kan bedre læring, sosial samhandling og sosiale deltagelse. Bruker **metoder fra anvendt atferdsanalyse**, supplert med **andre evidensbaserte metoder**.
- Både som **et rammeverk** for å bistå personer med funksjonsnedsettelse i å oppnå meningsfulle liv og sikre aktiv deltagelse i relasjoner og samfunnet og som en **metodisk prosess** for å forstå, forebygge og redusere utfordrende atferd.

Positiv atferdsstøtte i Norge

- Jåttå videregående skole, veiledningsteamet i Stavanger kommune og **EFF-enhet for funksjonshemmede i Sandnes kommune** tar utgangspunkt i den engelske versjonen av Positiv Behaviour Support hentet fra **Tizard Centre, University of Kent**.
- Positiv atferdsstøtte er en viktig del av en ettårig **videreutdanning** på deltid i «**forebygging og håndtering av utfordrende atferd hos personer med utviklingshemming**» ved VID vitenskapelige høyskole Sandnes.

PAS i miljøarbeidet

- Ut fra PAS skal tjenesteyting og forebygging og reduksjon av utfordrende atferd skje innenfor rammen av grunnleggende menneskerettigheter, økt livskvalitet, inkludering, aktiv deltakelse og utvikling av verdsatt sosial rolle.
- Tjenesteytingen/tiltakene skal bygge på personens interesser, ferdigheter, ønsker og muligheter.
- Ubehagelige og restriktive tiltak ovenfor personen søkes unngått.
- Kartlegging, utarbeidelse og evaluering av tiltak skal skje i et nært samarbeid mellom fagfolk, ansatte og pårørende, samt brukeren selv i den grad dette er mulig.

Mål for PAS

- **God livskvalitet** for tjenestemottakerne og deres familier gjennom gode, målrettede tjenester
- **Deltagelse** i meningsfulle aktiviteter og relasjoner. Deltagelse er både en målestokk og et tiltak for god livskvalitet.
- **Forebygging og reduksjon av utfordrende atferd** gjennom å endre noen av de forholdene som bidrar til at slik atferd utvikles og opprettholdes.
- Øke **ansattes trivsel** og **kompetanse** gjennom støtte, opplæring, oppfølging og tilbakemelding.
- **Støtte og samarbeid med pårørende** og andre involverte.

Trenger vi PAS i Norge?

- Alle komponentene i PAS er kjent fra før, men den «komplette» sammenstillingen er «ny» i Norge.
- PAS går hånd i hånd med lovverk, etiske retningslinjer og menneskerettigheter; EMK av 1948, FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne samt helse- og omsorgsloven og kvalitetsforskriftens krav om forsvarlig tjenestetilbud.
- Helse- og omsorgstjenesteloven og IS-10/2015 stiller strenge krav til opplæring og veiledning av tjenesteyterne.
- I rundskriv IS-10/2015 er det krav om evidensbaserte tiltak i arbeidet med å forebygge og gjennomføre bruk av tvang.

Positiv atferdsstøtte på tre nivåer

Nivå 1, vid Positiv atferdsstøtte:

- Ved at hele organisasjonen bruker Positiv atferdsstøtte som et **rammeverk** for tjenesteytingen for å **sikre gode livsvilkår/ god livskvalitet** og aktiv deltagelse, der grad og intensitet av involvering varierer med tjenestemottakernes behov.
- Innebærer fokus på **kvalitet** i tjenesteytingen og **Aktiv støtte**.

Positiv atferdsstøtte på tre nivåer forts.

- Ved at et team av fagfolk bruker ulike elementer fra Positiv atferdsstøtte ovenfor grupper eller enkeltbrukere. Involveringen tar også her sikte på å legge til rette for god **livskvalitet** og **aktiv deltagelse**, men kan også innebære mer konkrete strategier som **SPELL** for å **forebygge og håndtere utfordrende atferd**.

Positiv atferdsstøtte på tre nivåer forts.

- I enkeltsaker der et team bruker Positiv atferdsstøtte brukes som en metodisk prosess for å bedre livskvalitet, sikre aktiv deltagelse og forebygge, redusere og håndtere utfordrende atferd hos enkeltbrukere. Dette gjøres i form av utarbeidelse av, - og gjennomføring av en individuell Positiv atferdsstøtteplan, ofte med utgangspunkt i **SPELL**.

Positiv atferdsstøtte (PAS) på tre nivåer

Utarbeidelse av PAS-
plan for
enkeltbrukere med
utfordrende atferd.

PAS for en **gruppe brukere**
eller et **team** for å
forebygge utfordrende
atferd. Tiltak som Aktiv
støtte og SPELL m.m.

Vid/utvidet PAS som et rammeverk og
verdigrunnlag **for alle brukerne**. Fokus
på kvalitet i tjenesten og Aktiv støtte
m.m.

Positiv atferdsstøtte i vid forstand forts.

- Fokus på **kvalitet** i tjenesteytingen gjennom god opplæring av tjenesteyterne, bruk av **strukturert modell for tjenesteytingen/sjekkliste** og god **internkontroll**.
- Bruk av metoden **Aktiv støtte** for alle for å bevisstgjøre tjenesteyterne, og sikre tjenestemottakerne høyere grad av aktiv deltagelse og selvbestemmelse/kontroll i eget liv.
- Bruk av **SPELL** for de som trenger mer systematisk struktur og tilrettelegging.
- Dette danner grunnlag for miljøarbeidet og aktuelle mål og tiltak i journal.

Aktiv støtte

- Utviklet av blant annet Julie Beadle-Brown fra Tizard Centre, University of Kent, Canterbury, UK.
- En universell tilnærming i tjenesteytingen for å sikre at tjenestemottakerne er engasjert og aktivt deltagende i relasjoner og aktiviteter.
- Mye av det som presenteres i Aktiv støtte er kjent fra før, men kunnskaper om Aktiv støtte kan likevel bidra til å gi et godt felles teoretisk fundament og språk, og kan bidra til å ytterligere øke tjenestemottakernes engasjement, aktivitet, deltagelse og kontroll i eget liv.

Tilnærmingen «Aktiv støtte» handler om å gi tjenestemottakerne den nødvendige støtten og muligheten til at de skal kunne engasjere seg i aktiviteter og relasjoner rundt seg på en suksessfull måte gjennom fire prinsipper:

- 1. Hvert øyeblikk har sin mulighet - sitt potensial.**
- 2. Lite og ofte.**
- 3. Gradert og tilpasset hjelp/støtte.**
- 4. Maksimering av valg og kontroll i situasjonen.**

Videoklipp

- <https://www.youtube.com/watch?v=EsFz2NY5P2A>

1. Hvert øyeblikk har sine muligheter

Gi tjenestemottakerne mulighet for meningsfull engasjement, opplæring og deltagelse i:

- Relasjoner; samtaler og samhandling med mennesker rundt seg.
- Dagliglivets aktiviteter; personlig hygiene, matlaging, renhold, innkjøp osv.
- Fritidsaktiviteter hjemme og i samfunnet.
- Arbeid og arbeidsrelaterte aktiviteter.

Det handler om kontinuerlig å se etter muligheter for engasjement og deltagelse i alle relasjoner og situasjoner.

2. Lite og ofte

- Alt som skjer gjennom dagen, hver enkelt aktivitet kan deles opp i mindre deler eller trinn.
- I stedet for å se på hele aktiviteten, f.eks «lage kaffi», ser en på de enkelte trinnene som må utføres i den aktuelle aktiviteten, og legger til rette for deltagelse på de trinnene der det er mulig.
- Ut fra dette kan nesten alle aktiviteter/oppgaver deles opp i:
 - hva brukeren kan **klare alene**
 - hva brukeren **trenger hjelp** for å utføre
 - hva vi må **gjøre for** brukeren

Lite og ofte forts.

Aktiv støtte betyr at vi skal:

- Starte i det små.
- Støtte tjenestemottakerne i å engasjere seg i deler av relasjonen, aktiviteter og situasjoner.
- La brukeren velge seg inn og ut av relasjonen/aktiviteten/situasjonen.
- Legge til rette for mange korte muligheter for deltagelse i løpet av dagen framfor å legge opp til lange økter.
- Tilpasse måten vi gjør ting på slik at vi lager flere muligheter for tjenestemottakerne til å delta/involvere seg.

3. Gradert hjelp/støtte

- Tilby riktig nivå og type støtte til rett tid.
- For mye reduserer brukerens selvhjulpenhet, - for lite kan føre til at brukeren mislykkes med oppgaven.
- Det er ulike måter å gi støtte på, f.eks:
 - Forenkle/tilrettelegge situasjonen/oppgaven.
 - Visuelt med bilde/skrift/symboler/peking.
 - Verbal instruksjon/guiding.
 - Fysisk støtte - direkte eller indirekte.
 - (Full hjelp).

Hver enkelt av disse måtene kan graderes.

4. Maksimering av valg og kontroll – medvirkning og selvbestemmelse

- Å foreta valg og ha kontroll i ulike situasjoner er en viktig del av alle menneskers liv.
- Vi kan ikke alltid velge hva vi gjør, men i større grad når, hvor og hvordan.
- Gjennom aktiviteter og relasjoner har tjenestemottakerne en verdifull mulighet til å lære at de har valg og kontroll (innenfor gitte rammer).
- I enhver situasjon er det vår jobb å se etter muligheter for personen til å uttrykke sine ønsker/preferanser, og bli lyttet til.

SPELL

- **Structure = Struktur**
- **Positive approaches and expectations = Positive tilnærminger og forventninger**
- **Empathy = Empati**
- **Low arousal = Lav affektiv tilnærming**
- **Links = Lenker til og mellom involverte parter for å sikre samarbeid og mest mulig lik praksis**

- SPELL er en måte å organisere tjenester til mennesker med autismspekterlidelser, kognitiv funksjonssvikt eller andre med spesielt behov for struktur.
- SPELL er ingen behandling/metode i seg selv, men angir prinsipper for samhandling og tilrettelegging i miljøet som kan fremme livskvalitet og redusere utfordrende atferd.
- SPELL er utviklet gjennom mer en 50 år av den nasjonale organisasjonen for autisme i Storbritannia (The National Autistic Society – NAS). Videreutviklet av Tizard Centre, Kent University.

SPELL- er basert på fem prinsipper

1. Individuell tilnærming og tilrettelegging.
2. **Positiv tilnærming** og forventning. Vektlegging av det personen kan og har mulighet for å oppnå.
3. **Ærlighet** - unngå overdrevne eller villedende påstander. Innrøm at vi ikke vet alt.
4. **Respekt** for den enkelte og aksept av personens egenart.
5. **Etisk praksis**. Minst mulig inngripende, i tråd med grunnleggende menneskerettigheter og rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Tiltak skal være sosialt gyldige/nyttige for personen.

Struktur

- Har som mål å gjøre en persons hverdag **visuell**, oversiktlig og **forutsigbar** og kan avklare forventninger.
- Handler om å tilpasse fysiske rammebetingelser, dagligdagse rutiner og samhandlingen mellom mennesker.
- God struktur er noe konkret og forutsigbart, som kan reduserer angst og bekymring for alle.
- Bygger på en forståelse av at mangel på struktur øker sannsynligheten for at uønsket atferd forekommer.
- Kan gjøre det enklere å ta valg, oppnå kontroll og handle selvstendig .
- Individuelt tilpasset struktur er noe av det aller viktigste i all miljøbehandling.

Eksempel på dagsplan

Monday	Tuesday	Wednesday	Thursday	Friday
Spelling 	Spelling 	Physical Education 	Spelling 	Assembly
Reading 	Reading 	Spelling 	Reading 	Handwriting <i>utvikle skriftlig kommunikasjon</i>
Computer 	Writing 	Reading 	Grammar 	Writing
Art 	Reading 	Recess 	Recess 	Recess
Recess 10.30 - 10.50	Recess 10.30 - 10.50	Recess 10.30 - 10.50	Recess 10.30 - 10.50	Recess 10.30 - 10.50

Positiv tilnærming

- Styrk brukerens selvtillit og selvfølelse ved å bygge på naturlige **sterke sider, interesser** og evner.
- Ha **positive** men **realistiske forventninger**. (Vær obs på faren for over- og undervurdering).
- Støtt brukeren i å prøve nye ting og engasjere seg i aldersmessige, meningsfulle aktiviteter og relasjoner.
- Det handler om å bistå tjenestemottakerne til å erstatte utfordrende atferd med tilpasset og funksjonell atferd.
- Vektlegg **selvbestemmelse og brukermedvirkning**

Empati

- Personalet evner å se situasjonen fra **bruker sitt perspektiv** og prøver å forstå hva brukeren forstår.
- Avgjørelser rundt bruker og hans/hennes situasjon baseres på kjennskap til personen.
- Personal viser **respekt for bruker**, med tanke på «retten til å være annerledes».
- Å møte brukeren med empati og positive tilnærminger og forventninger handler om å **bli kjent med** og **bygge relasjon** til brukeren. Her er det viktig å skille mellom det å være **Privat, Personlig og Profesjonell**.

Lavaffektiv tilnærming

- Fokus på alle sansene, **unngå overstimulering** som kan føre til kognitiv overbelastning (Bakken 2015).
- Vær **rolig og dempende** i ord og kroppsspråk.
- Vær obs på nærhet, avstand/ posisjon.
- Avled om mulig utfordrende atferd.
- **Minst mulig inngripende** tilnærming overfor bruker.
- Eventuell grensesetting skal være respektfull. Unngå kjefting.
- Enhver inngripen i brukers situasjon i en stresset situasjon kan skape uro/angst; derfor skal ikke alle «kamper» tas.

Links – lenke sammen

- Lenke sammen alle som er involvert i brukeren.
Fokus på samhandlingsprosessen
(personalsamarbeid, samarbeide med bruker, pårørende, verge, spesialisthelsetjeneste, etc).
- Være involverende og oppmuntrende for et bra samarbeid.
- Pliktoppfyllende i rollen som tjenesteyter.
- Legge til rette for **deltagelse og aktivitet i samfunnet.**

Definisjon utfordrende atferd

- «Kulturelt avvikende atferd som er så intens, frekvent eller langvarig at den fysiske sikkerheten til personen selv eller andre er alvorlig truet, eller atferden som i stor grad begrenser eller hindrer tilgang på vanlige tjenester i samfunnet» (IS-10/2015:40).

Årsaker til utfordrende atferd

- Innen Positiv atferdsstøtte legger en til grunn at den **utfordrende atferden alltid har en årsak.**
- Årsaken(e) kan være vanskelig å finne dersom de ligger langt tilbake i tid, men kan være lettere å finne dersom en observerer konkrete problemer i samhandlingen, og kan identifisere noe av det som utløser atferden.
- Søk å få avklart hva personen ønsker å oppnå eller uttrykker med atferden.
- Årsaken(e) er ofte sammensatte og sjelden knyttet til funksjonshemmingen alene.

Årsaker til utfordrende atferd forts.

- Udekkede behov
- Vansker i samspill, samhandling og kommunikasjon.
- Fysisk smerte og ubehag.
- Psykiske lidelser og syndromer.
- Forhold ved individet: Diagnose, sårbarhet for overbelastning.
- Traumer, negative opplevelser eller livshendelser
- Avmakt
- Fysisk miljø
- M.m (*IS-10/2015:42-43*).

Innen PAS kan et atferdsanalytisk rammeverk kan bidra med å:

1. Forstå hvordan ulike variabler virker inn på både tilegning av ny kompetanse og utvikling av problematferd.
2. Ta i bruk en rekke kartleggings- og intervensjonsmetoder som er effektive og som kan tas i bruk i naturlige omgivelser.
3. Fremme varig endring for både funksjonshemmede og deres nettverk, som igjen kan øke livskvaliteten og forebygge og redusere utfordrende atferd.

(Gundersen og moynahan 2006, s.143).

Hvordan finner årsaken til utfordrende atferd ?

I arbeidet med å avdekke årsaker kan det være nyttig å benytte en utvidet *Funksjonell analyse* hvor man kartlegger både historikk, bakenforliggende årsaker, motivasjon samt foranledninger og konsekvenser som utløser eller opprettholder atferden.

Andre redskap i å finne årsaken er å bruke GAP-modellen der utfordrende atferd forstås som gapet mellom en persons atferd og omgivelsenes krav til hvordan vedkommende bør oppføre seg (*IS-10/2015:41*).

En analyse kan gi noen svar:

- Problematferden kan være rettet inn mot å **oppnå noe**.
- Problematferden kan være rettet inn mot å **unngå noe** eller noen.
- Problematferden kan skyldes rent **kroppslige forhold** (atferden er sensorisk forsterket på den måten at den fremkaller lyst eller demper ubehag).
- Kan være sterkt **påvirket av bakenforliggende forhold**: tidligere læring, trett, uopplagt, stresset, redd, syk (også psykisk sykdom som f.eks. angst) støy, påvirkning av medikamenter m.m.
- Problematferden kan også forekomme uten at den blir (synlig) forsterket; dvs. uansett om konsekvensene fører til mer ubehag.

Eksempel på noen forebyggende tiltak:

- Opplæring og støtte av ansatte. Faglig og etisk refleksjon. Opplæring i aggresjonsforståelse og mestring.
- «Nok» personalstøtte og oppmerksomhet
- Dekke behov; fysiske og psykiske. Helsesjekk for å avklare eventuelle medisinske utfordringer.
- Endringer som kan gi bedre livskvalitet på ulike områder; herunder engasjement i meningsfulle aktiviteter og relasjoner (Aktiv støtte).
- Samarbeid med og støtte av pårørende.

Eksempel på noen forebyggende tiltak forts.

- Endringer i miljøet rundt personen, endre forhold som kan påvirke forekomst av utfordrende atferd – **tilpasse situasjoner, krav og aktiviteter** (SPELL).
- **Tilpassing av tilnærming, struktur** og systemer rundt brukeren (SPELL).
- Ferdighets- og kommunikasjonstrening – innlæring av alternative reaksjonsformer/alternativ atferd.
- Eventuell medikamentell behandling m.m.

Eksempel på noen i, eller etter utfordrende atferd:

- Dempende tilnærming, dempende kommunikasjon
- Tilby hjelp i situasjonen
- Respektfull verbal grensesetting
- Reduksjon av krav
- Tilby pause, alenetid
- Tjenesteyterne trekker seg vekk en kort stund, ikke som straff med for å gi tjenestemottaker et pusterom.
- Bruk av milde **aggresjonsmestringsteknikker**, blant annet kortvarig fysisk demping
- Dersom ingen annen utvei, fastholding og føring ut fra anerkjente prinsipper.
- Oppfølging av tjenesteytere m.m.

PBS teaser fra youtube

- <https://www.youtube.com/watch?v=yQA200PJQMI>

En positiv atferdsstøtte plan gjennomføres som et langvarig prosjekt og skal inneholde:

1. Kort sammenfatning av viktige opplysninger om brukeren.
2. Beskrivelse av brukerens utfordrende atferd og oppsummering av en funksjonell analyse – teori om årsak/funksjon til den utfordrende atferden.
3. Beskrivelse av hvilken opplæring/ferdighetstrening som skal iverksettes.
4. Beskrivelse av konkrete forebyggende strategier – livskvalitetsstyrkende tiltak for å redusere sannsynligheten for utfordrende atferd.
5. Beskrivelse av strategier som kan brukes i situasjonen eller i etterkant dersom utfordrende atferd oppstår.
6. Dokumentasjon/registering og evaluering.

Evaluering innen PBS forts.

- Innhenting av data bør inkludere både kvantitative (målbare) data og kvalitative data (samtaler, intervjuer, spørreskjemaer, rapporter, systematiske observasjoner m.m.).
- Disse dataene brukes systematisk for å evaluere og guide videre intervensjoner.
- PBS sitt fokus på livskvalitet styrer hvilke data som skal samles inn. Ikke kun det som går på reduksjon av problematferd, men også **trivsel**, økning i **ferdigheter**, aktiv **deltagelse**, forbedring av **sosiale relasjoner** og effekten på personer og miljøet rundt osv.

Kasus 1

- Mann, født i 1978.
- Diagnoser: alvorlig psykisk utviklingshemning, autisme, tourettes?, epilepsi
- Bodd på barnehjem og i ulike fosterhjem til han i 1999 flyttet inn i kommunalt bofellesskap der han bor fortsatt.
- Utrolig sjarmerende mann, mye humor og artige kommentarer.
- På grunn av intensiv opplæring stor mestring av mange av dagliglivets ferdigheter og stort ordforråd. Begrenset språkforståelse.

Kasus 1 forts.

Hadde hyppig (flere ganger daglig) utfordrende atferd i form av:

- Slag, spark, kasting, skalling og spytting mot andre
- Selvskading i form av slag mot hode
- Ødelegging av gjenstander/inventar
- Verbal og fysiske trusler
- Tvangspreget nekting
- Sosialt fornedrende/upassende atferd
- Den utfordrende atferden forekom hyppigst under fysisk aktivitet og i samhandlings/krav situasjoner.

Kasus 1 forts., utgangspunkt

- Hadde en restriktiv dagsplan uten valg – medvirkning.
- Mange krav, fokus på feilfri gjennomføring og korrigerende av feil.
- Fokus på straffende konsekvenser i form av anstrengende øvelser, holding og nedlegging i mageleie, -opp til flere ganger pr. dag.
- Hadde også belønningssystemer for «ønsket» atferd.
- Omfattende kap. 9 vedtak
- Slitne tjenesteytere

Kasus 1, forebyggende tiltak

- Veiledning, støtte og opplæring av tjenesteyterne over tid.
- Fokus på etisk refleksjon
- Ny utvidet funksjonell analyse for bedre å forstå den utfordrende atferdens funksjon.
- Helseundersøkelse – oppdaget prolaps i rygg
- Tilpasning av dagsplan med styrte valg + tilpasning til dagsform
- Tilpasning av struktur, aktivitet og krav
- Fokus på ros av tjenestemottaker
- Fokus på velvære og gi rom for interesser
- Fokus på «lik praksis» og nødvendig grensesetting for å forebygge utfordrende atferd

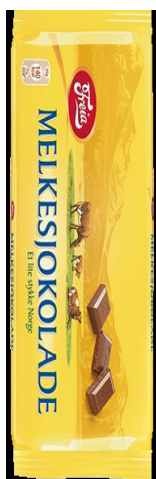
Kasus 1, tiltak under og etter episoder med utfordrende atferd

- Fokus på verbal håndtering
- Reduksjon eller fjerning av krav
- Hjelpetjenestemottaker ut av vanskelige situasjoner
- Mild demping
- Mildt holdetiltak
- Ivaretagelse av tjenesteyterne etter episoder med utfordrende atferd.
- Gjenopprette kontakt med tjenestemottaker.

Kasus 1, resultat

- Bedre livskvalitet. Dette vises gjennom tjenestemottakerens kroppsspråk, mimikk, og verbale uttalelser.
- Kraftig reduksjon av utfordrende atferd, fra flere ganger daglig til knapt en gang i uken.
- Tvangsbruk redusert fra flere ganger daglig til 3 – 4 ganger sist år.
- Noe reduksjon av mestring i dagliglivets ferdigheter
- Han har gått fra å bli sett på som farlig, til å være en tjenestemottaker som har et positivt omdømme i personalgruppa, men som fortsatt har utfordrende atferd man må være obs på.

Sjokoladen

Kasus 2

- Kvinne, 23 år. Autisme og dyp utviklingshemning.
- Svak språkforståelse. Bruker opp til 10 ord, men ikke nødvendigvis i naturlig sammenheng.
- Svært sårbar for situasjonsendringer og stimuli.
- Hyppig gråt og nedstemt kroppsspråk
- Utfordrende atferd flere ganger i uken i form av ødelegging av gjenstander og klær, selvskading i form av kloring og slag eller kloring mot personal.
- Ulike former for fysisk skadeavverging. Flere skader på tjenesteytere
- Liten struktur i tjenesteytingen
- «Privat praksis» blant mange tjenesteytere.

Kasus 2, tiltak

- Opplæring av tjenesteyterne i miljøarbeid, diagnosene utviklingshemning og autisme og i SPELL.
- Skriftlige prosedyrer for tjenesteyterne for sårbare samhandlingssituasjoner.
- Visuell struktur for tjenestemottaker.
- Reduksjon av stimuli
- Poengtering av «lik praksis»
- Medikamentell behandling, fast + eventuell med.
- Opplæring i aggresjonsforståelse og milde felles aggresjonsmestringsteknikker.

Kasus 2, resultater

- Mer og bedre tilpasset aktivitet
- Markert mindre gråt, riving av klær, ødeleggelser og selvskading
- Mindre tvangsbruk
- Færre skader på personal

Kilder:

- Gundersen, Knut og luke moynahan (2006):«Nettverk og sosial kompetanse», kap. 10
- <http://pbsacademy.org.uk/>
- <http://www.unitedresponse.org.uk/positive-behaviour-support>
- https://www.kent.ac.uk/tizard/research/documents/challengingbehaviour_pm2015.pdf

- 20.10.2017, Eivind Mikkelsen,
eivind.mikkelsen@sandnes.kommune.no